

ІНСТИТУЦІЙНІ ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

INSTITUTIONAL FACTORS OF OPTIMIZATION OF NATIONAL SPECIALIZATION IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Досліджено механізм формування глобально-конкуренційних стратегій України та його складові елементи. Проаналізовано сучасні «статичні» та «динамічні» форми підтримки національних виробників товарів та послуг в Україні. Обґрунтовано найважливіші завдання розвитку інформаційної інфраструктури зовнішньоторговельної активності в Україні. Розроблено й обґрунтовано принципи проведення активної інвестиційної технологічної політики. За допомогою методу експертних оцінок сформульовано систему практичних кроків щодо підтримки тих виробників, які працюють «на вістрі» науково-технічного прогресу. Сформульовано найважливіші завдання, пов'язані із розвитком інформаційної інфраструктури зовнішньоторговельної активності в Україні: створення системи моніторингу міжнародної комерційної діяльності на національному та регіональному рівнях; формування інформаційно-аналітичної бази економічної інформації щодо зовнішньоекономічних операцій, яка би постійно оновлювалася; організація широкого доступу до даних про наявні організаційні, кредитно-фінансові програми стимулювання розвитку експорту.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, інформаційна інфраструктура, метод експертних оцінок, інвестиційна технологічна політика, глобально-конкуренційна стратегія, моніторинг.

Исследован механизм формирования глобально-конкуренционных стратегий Укра-

ины и его составные элементы. Проанализованы современные «статические» и «динамические» формы поддержки национальных производителей товаров и услуг в Украине. Обоснованы важнейшие задачи развития информационной инфраструктуры внешнеторговой активности в Украине. Разработаны и обоснованы принципы проведения активной инвестиционной технологической политики. С помощью метода экспертных оценок сформулирована система практических шагов по поддержке тех производителей, которые работают «на острие» научно-технического прогресса. Сформулированы важнейшие задачи, связанные с развитием информационной инфраструктуры внешнеторговой активности в Украине: создание системы мониторинга международной коммерческой деятельности на национальном и региональном уровнях; формирование информационно-аналитической базы экономической информации по внешнеторговым операциям, которая бы постоянно обновлялась; организация широкого доступа к данным о существующих организационных, кредитно-финансовых программах стимулирования развития экспорта.

Ключевые слова: международные экономические отношения, информационная инфраструктура, метод экспертных оценок, инвестиционная технологическая политика, глобально-конкуренционная стратегия, мониторинг.

УДК 336.71.078.3

Смельянов Є.О.

студент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Ніколаєв Ю.О.

к.е.н., доцент кафедри

світового господарства

і міжнародних економічних відносин

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

The article investigates the role of informatization of international trade in the context of global competition and considering the specifics of features of innovative development, taking into account the modern tendencies of international division of labor and specialization. The foreign experience of forming of the national innovative system, the macroeconomic and microeconomic aspects of informatization of international trade cooperation, the specifics of activities of international organizations' regulation of trade and informatization of its structure are studied. The mechanism of the formation of globally competitive strategies of Ukraine and its constituent elements has been investigated. The modern "static" and "dynamic" forms of support for national producers of goods and services in Ukraine have been analyzed. The most important tasks of developing the information infrastructure of foreign trade activity in Ukraine are substantiated. The principles of active investment technology policy were developed and justified. Using the method of expert assessments, a system of practical steps has been formulated to support those manufacturers who are working "at the forefront" of scientific and technological progress. The most important tasks related to the development of the information infrastructure of foreign trade activity in Ukraine are formulated: the creation of a system for monitoring international commercial activities at the national and regional levels; formation of information and analytical base of economic information on foreign trade operations, which would be constantly updated; organization of wide access to data on existing organizational, credit and financial programs to stimulate the development of exports. Also, it is shown that state strategy of regulation of the sphere of international trade under the conditions of the modern international economic relations and global competition must be based on the conception of speed-up informatization which is the component and the factor of the structural optimization of economy. The directions and the instruments of informatization of international cooperation of Ukraine, the optimization of the system of its modern national specialization, and also the mechanism of forming the commercial strategies in Ukraine are grounded.

Key words: international economic relations, information infrastructure, expert assessment method, investment technology policy, global competitive strategy, monitoring.

Постановка проблеми. Регулювання міжнародної торгівлі країни, як і зовнішньоекономічної діяльності взагалі, відбувається з метою створення сприятливих умов для загального економічного розвитку держави і захисту її інтересів у широкому розумінні, збалансованого розвитку економіки, соціальної сфери, забезпечення рівноваги внутрішнього ринку, стимулювання прогресивних структурних змін у зовнішньоекономічних

зв'язках окремими суб'єктами міжнародно-економічної діяльності і створення якомога сприятливіших умов для оптимізації ролі й місця власної економіки в системі міжнародного (а сьогодні можна казати – глобального) поділу праці. При цьому з методологічного погляду доцільно відзначити, що, оскільки в механізмі державного регулювання міжнародної торгівлі присутній зворотний зв'язок, його можна розглядати як своєрідну закриту сис-

тему взаємних стосунків економічних суб'єктів і об'єктів, яка являє собою «живу», рухливу сукупність елементів і зв'язків між ними.

Водночас не зовсім правильною є думка про те, що на світових ринках конкурують не держави, а тільки окремі фірми, компанії (відзначимо, що панування цієї думки протягом певного часу мало надзвичайно негативні наслідки для економіки України, яка втратила керованість і динамізуючі чинники розвитку). Хоча роль конкретних учасників експортно-імпорتنих операцій є незаперечною, але економічна ситуація на національних ринках, промислова, грошово-кредитна, зовнішньоекономічна політика держави вирішальним чином впливають на потенціал експортерів, можливості імпортерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематиці оптимізації національної спеціалізації в умовах інформатизації міжнародних економічних відносин присвячено багато праць учених – представників розвинутих країн світу, таких як А. Ворнер, Р. Вернон, Л. Корхонен, П. Кругман, П. Ліндерт, Ч. Мей, М. Обсфельд, Р. Перебиш, Дж. Сакс, Г. Сапарі, Дж. Сорос, С. Стерн, Дж. Стігліц, Дж. Фідрмук, Ж.Л. Фурман, А. Хода, Р. Чейту, Х. Ченері, М. Харт. Водночас вищеперераховані вчені не враховують деякі важливі сучасні тенденції. Серед таких тенденцій насамперед слід зазначити необхідність вироблення такої оцінки наукового процесу, об'єктом якого виступає міжнародна торгівля, яка би спиралася на сучасні методи аналізу інформаційно-інноваційних тенденцій та яка б допомогла виявити загальну логіку визрівання інноваційних моделей спеціалізації та глобальної конкурентної боротьби. Як відзначається Х. Ченері, «в контексті процесів глобалізації та інформатизації соціально-економічних процесів важливим завданням є оцінка завдань та можливостей піднесення конкурентного потенціалу економіки держави загалом, її комерційних агентів з урахуванням міжнародного досвіду та специфічних вітчизняних умов» [1, с. 313]. Згадана логіка враховує те, що в сучасних умовах активна участь окремої країни у світовій торгівлі пов'язана зі значними перевагами: вона дає змогу більш ефективно використовувати наявні ресурси, прилучитися до світових досягнень науки й техніки, у більш стислий термін здійснити структурну перебудову своєї економіки, реалізувати інноваційні проекти, а також більш повно й різноманітно задовольняти потреби населення. Результатом такого більш ефективного використання ресурсів стає підвищення міжнародної конкурентоспроможності нації загалом та національних товаровиробників та навіть (у найбільш вираженому разі) конкурентні прориви. На думку Р. Вернона, «інструментом та проявом конкурентного прориву є створення, застосування та поширення так званих «мета-технологій», які формують параметри сучасного інформаційного суспільства». Причому, на його думку, «йдеється не

про кількісний аспект справи і навіть не про збільшення інформаційної місткості виробництва та соціально-економічної системи, наукомісткості продукції», а про «мета-технології, які означають контроль за «простими» технологіями, ноу-хау та іншим, контроль розробника нової техніки, інформаційних систем над технологічними процесами користувачів, контроль із боку метрополії над глобальною периферією» [2, с. 154]. На думку М. Харт, Р. Чейту, для невеликої за розмірами країни (а для невеликої економіки дійсно «є характерними катастрофи і ризики, природа яких набуває все більш інституційного характеру, масштаби яких зростають внаслідок зростання трансакцій на світових фінансових ринках» [3, с. 24]), у разі ефективного розв'язання інтеграційних завдань, використання зовнішньої сфери може слугувати для пом'якшення труднощів у відносинах із лідерами світової економіки, для використання зовнішнього попиту в умовах обмеженого внутрішнього попиту на вітчизняну продукцію. Взагалі, справедливою є думка Дж. Фідрмук, Л. Корхонен про те, що «відмінною рисою сучасної інтернаціоналізації є збільшення обсягів міжнародних господарських контактів, залучення до світової торгівлі, міжнародних інвестиційних відносин, міжнародно-коопераційних контактів дедалі більшої кількості суб'єктів, що господарюють». Причому «таке кількісне зростання супроводжується радикальними якісними змінами», зокрема слід враховувати, «що міжнародний капітал та інші глобалізовані фактори виробництва у сучасних умовах здатні максимально розширювати та навіть усувати будь-які географічні кордони та функціональні межі», причому «ці фактори переміщуються між країнами, пов'язуючи при цьому економічними інтересами резидентів різних країн, надаючи поштовх соціально-економічного розвитку суб'єктам інтернаціоналізації» [4, с. 22].

Ось чому викладене в цій статті дослідження присвячується факторам оптимізації національної спеціалізації в умовах інформатизації міжнародних економічних відносин.

Постановка завдання. Метою викладеного в статті дослідження є наукове обґрунтування складу і структури інституційних факторів оптимізації національної спеціалізації в умовах інформатизації міжнародних економічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання міжнародної торгівлі з метою оптимізації національного місця в системі міжнародного поділу праці та підтримки національного виробника товарів та послуг в Україні повинно здійснюватися у різноманітних формах, які ми пропонуємо поділити на традиційні, або «статичні», а також новітні, або «динамічні».

Перша група форм, на нашу думку, реалізується відповідно до основних принципів ринкової економіки, які вписуються у формулу «регулятивний центр – незалежні агенти». Цими принципами є:

– єдність зовнішньоекономічної політики і національної (внутрішньої) економічної політики;

– єдність системи державного регулювання і контролю за його реалізацією;

– акцент на економічних методах порівняно з іншими методами інституційного втручання, які трактуються як суто адміністративні;

– чітке розмежування прав і відповідальності інституційних суб'єктів у галузі управління міжнародною торгівлею;

– забезпечення рівності всіх учасників міжнародної торгівлі.

Друга група форм, на нашу думку, реалізується відповідно до іншої формули, що є типовою для інформаційної економіки: «оптимізуючий центр – лояльні агенти». Відповідно до цього, принципами інституційної стратегії є:

– система оперативного руху інформації та забезпечення доступу до інформаційних масивів як макрорегуляторного центру, так і регіональних центрів регулювання, комерційних агентів;

– процес інтерактивного формування плану дій щодо становлення інноваційних центрів, які забезпечують сприятливий профіль національної спеціалізації в системі міжнародного поділу праці;

– акцент на диверсифікованих методах інституційного втручання, які передбачають взаємно доповнюючі впливи з боку державних інститутів, об'єднань підприємців, некомерційних структур сприяння.

Інформаційні реалії глобально-конкурентного розвитку передбачають максимально повне використання науково-технічного, технологічного та фінансово-економічного потенціалу країни з метою забезпечення інноваційного інвестування. Особливе значення має інвестування в науково-технічну сферу України, яке не тільки має забезпечити технологічне переозброєння промисловості та агропромислового сектору, але й сприяти виникненню галузей та підгалузей економіки, які стосуються п'ятого та шостого технологічних укладів. Водночас слід відзначити, що серйозною проблемою, яка перешкоджає активізації взаємодії суб'єктів зовнішньоторговельної активності в Україні, є відсутність розвиненої інформаційної інфраструктури такої комерційної діяльності в частині створення єдиної інформаційної системи про зовнішні ринки.

До числа найважливіших завдань розвитку інформаційної інфраструктури зовнішньоторговельної активності в Україні ми пропонуємо віднести:

– створення системи моніторингу міжнародної комерційної діяльності на національному та регіональному рівнях, що дають змогу здійснювати систематичні спостереження і сформувати інформаційно-аналітичну базу економічної інформації щодо зовнішньоекономічних операцій, яка би постійно оновлювалася;

– організацію широкого доступу до даних про наявні організаційні, кредитно-фінансові програми стимулювання розвитку експорту, зовнішньої торгівлі (наприклад, шляхом створення інформаційних мереж даних про торгівлю, що надає консультації експортерам).

Одним з основних завдань державного регулювання в Україні є підтримка стабільності споживчого ринку і забезпечення його соціальної спрямованості. Довгострокові цілі соціально-економічного розвитку можуть бути реалізованими за допомогою сучасних принципів макроекономічного втручання, спрямованого на досягнення економічної стабільності в суспільстві загалом. Відзначимо, що соціальна спрямованість ринку дуже важлива на сучасному етапі розвитку економіки, оскільки саме розвиваючи національний споживчий ринок, можна прийти до кращої збалансованості доходів усіх верств населення, стимулювання тих видів господарської діяльності та експортного виробництва, які можуть сприяти покращенню національної участі в системі міжнародного поділу праці.

Щоправда, діяльність на зовнішньому ринку або регулювання з урахуванням зовнішнього фактору відрізняються певними (й інколи суттєвими) відмінностями. Наприклад, застосування цінових знижок може бути обмеженим загрозою антидемпінгових заходів. Відкриття структур просування значною мірою залежить від інституційної системи та нормативно-правової бази об'єктної країни. Вимоги до якості на зовнішніх ринках пов'язані не тільки з максимально високими критеріями, але й зі специфікою конкретного ринку.

Скажімо, в сучасних умовах застосування м'яких, гнучких економічних методів регулювання і саморегулювання все більшого значення набуває принцип децентралізованого управління підприємствами й організаціями, який є похідним від інших принципів (макро- та мікрорегулювання) і впливає із властивостей економічної системи, традицій, інститутів, що історично склалися у суспільстві. У цьому контексті важливу роль відіграють структури на кшталт торгово-промислових палат, взагалі – бізнес-палат. В умовах подібного децентралізованого управління права державного апарату є обмеженими і не дають йому можливості застосовувати директивні або дискреційні методи регулювання.

Нині подальше спрощення і прискорення зовнішньоекономічних процедур в Україні, особливо в умовах членства у СОТ, без побудови ефективною системи протидії недобросовісному імпорту, контролю якості, управління ризиками є неможливим, оскільки вже сьогодні темпи демократизації «інституційного обслуговування» зовнішньоекономічних процедур, процес спрощення процедур митного оформлення значно випереджають темпи підвищення ефективності зовнішньоекономічного і, зокрема, митного контролю.

У зв'язку з цим бачиться ефективною альтернатива в застосуванні аналітичної роботи із зовнішньоекономічним прогнозуванням, взагалі – зі впровадженням програмно-цільового підходу, в протидії ризикам макро- та мікроекономічного характеру.

Створюючи нову систему державного регулювання торгівлі в умовах реформування вітчизняної економіки, необхідно врахувати, що, з одного боку, ефективність міжнародної торгівлі забезпечується за допомогою системного інституційного втручання в ринкову стихію, а з іншого – те, що занадто інтенсивне застосування економічних методів може послабити ефективність власне ринкових механізмів і може завдати економіці шкоди. Результатом може бути як відсутність стратегічного підходу до розвитку підприємств, так і зниження економічної активності суб'єктів господарювання і, як наслідок, зниження сукупних обсягів виробництва товарів та послуг на національній території, а також зниження рівня купівельного попиту населення на товари і послуги.

В Україні чимало разів розроблялися документи з приводу впровадження інноваційної моделі розвитку економіки України та її структурної перебудови, відповідно до чого здійснювалася підготовка та її наукове обґрунтування. Але в цій діяльності, на жаль, відсутня загальна керованість, окремі види робіт проводилися безсистемно, а практичні рекомендації не знаходили логічного завершення у конкретних діях, особливо на виконавчому рівні.

У числі основних інструментів державного регулювання економіки поруч із тими, що мають внутрішньоекономічну спрямованість, є арсенал засобів та інструментів зовнішньоекономічного регулювання. Водночас подібна класифікація регулятивних впливів є досить умовною, адже практично всі важелі впливу на процес відтворення усередині країни істотно впливають на зовнішньоекономічні зв'язки: з одного боку, значна частина виробництва є міжнародно усупільненою, а з іншого – навіть те, що було вироблене національними товаровиробниками, підлягає міжнародному обміну, доробці в межах міжнародних коопераційних проектів тощо. Універсальні впливи надають зміна дисконтної ставки, режиму оподаткування, пільги і субсидії, інвестиції в основний капітал та ін.

Звичайно, є і спеціальні інструменти безпосереднього впливу на соціально-економічну діяльність, і передусім це стосується сфери міжнародного співробітництва. Це, наприклад, заходи щодо стимулювання експорту товарів, послуг, капіталів, нових технологій. Водночас і в цьому відношенні не можна не бачити універсальності впливу: ефективна експортна спеціалізація прямо передбачає розвиток найбільш прогресивних, інформаційно містких видів виробництва, які є кардинально значущими з погляду макроекономічних показників,

забезпечення динамічного сталого розвитку. Тому кредитування експорту, страхування та гарантування експортних кредитів та інвестицій за кордоном, введення або скасування кількісних обмежень та заборон, зміна ставки мита, встановлення або скасування мита в зовнішній торгівлі, зміни в міжнародному інвестиційному режимі, навіть конкретні заходи для залучення або обмеження доступу іноземного капіталу в економіку країни, участь у різноманітних міжнародних структурах, економічних організаціях, тим більше – інтеграційних державних об'єднаннях тощо – все це має потужні та багатоаспектні впливи на параметри загальної економічної діяльності в будь-якій країні.

Державне регулювання може здійснюватися і за допомогою кредитів, за допомогою зміни облікових ставок центральним банком. Причому ефективність цього регулятивного інструменту зумовлюється тим, що для стимулювання найважливіших сфер діяльності (виробництва товарів з високим вмістом доданої вартості, інтелекту, а в суб'єктному плані, наприклад, малого і середнього бізнесу) може застосовуватися пільгове кредитування, а також інвестиційний податковий кредит (наприклад, відтермінування податкового платежу).

Пільгове оподаткування зовнішньоторговельних операцій є ще одним потужним засобом впливу на параметри ефективності відкритої економіки і комерційну результативність суб'єктів бізнесової діяльності.

Податкове регулювання здійснюється передусім за допомогою зміни рівнів податкових ставок і застосування податкових пільг. Водночас цей процес не повинен набувати форм довільності та носити безсистемний характер цільової «допомоги». Розмова про цільовий характер інституційного втручання повинна вестися тільки в термінах програмно-цільових підходів до стимулювання інноваційного розвитку й узгоджуватися як із потребами держави в бюджетних надходженнях, так і з конкретними заходами технологічного поступу держави.

Важливим складником державного регулювання зовнішньоекономічної політики в Україні, за прикладом країн-лідерів ринкової економіки, має стати розвиток системи страхування, що передбачає формування національної системи, здатної здійснювати ефективний захист від потенційних ризиків, що необхідний для повноцінного функціонування ринкової економіки і є чинником її стабільності, стимулом розширення підприємницької діяльності за національні кордони комерційних суб'єктів, акумуляції довгострокових інвестиційних ресурсів для розвитку економіки.

Ми підкреслюємо суттєву роль девальвації для трансформаційних країн, зокрема в контексті завдань стимулювання структурної оптимізації експортно-імпоротної діяльності, відзначаючи такі її наслідки:

– зростання масштабів і ефективності експорту, доходів від нього, а водночас (з урахуванням ослаблення сили імпорту) – посилення конкурентоспроможності і забезпечення імпульсів розвитку вітчизняних галузей, які працюють на внутрішній ринок;

– зниження витрат виробництва спочатку через зниження оплати праці і здешевлення ресурсів, потім у міру нарощування потужності експортного потенціалу і зростання заробітної платні – за рахунок техніко-економічних і структурних змін;

– розширення можливостей імпортозаміщення і модернізації, насамперед у межах експортоорієнтованих галузей;

– можливість позитивного впливу на урівноваження торгового балансу і бюджету, оскільки боргова залежність (життя у борг), яка посилюється за завищеного курсу, слабшає, а, отже, відносно ростуть доходи від експорту;

– зменшення, що важливо в умовах посилення тиску з боку СОТ, необхідності у використанні протекціоністських заходів;

– полегшення виплати зовнішнього боргу в результаті його здешевлення.

Інноваційний процес як передумова формування моделі національної спеціалізації України може відбуватися з достатньою ефективністю лише за наявності відповідних мотивацій, які мають бути узгодженими у часі (як із механізмами реалізації довготермінових планово-регулятивних проектів, так і середньо- та короткотермінових проектних розробок), а також у суб'єктному відношенні. Ці мотивації повинна формувати і регулювати держава у взаємодії з ринком, його інститутами і дієвими агентами. Завдяки цьому: відбуватиметься взаємне переплетіння державних завдань із комерційними пріоритетами, з логікою конкуренції, отримання прибутку, ціноутворення, амортизації витрат тощо; забезпечуватиметься ефективне поєднання ринкових сил із державними орієнтирами розвитку (ці орієнтири матимуть індикативний характер), що означатиме утворення синтетичних інститутів нового типу. Завдяки таким інститутам має забезпечуватися як ефект синергії, так і ефект мультиплікації (використання досягнень на усіх етапах стимулювання відтворювальних механізмів).

Для стимулювання сучасних експортних виробництв необхідно проводити активну інвестиційну технологічну політику, яка має базуватися на таких принципах:

– стимулювання інноваційної діяльності національного приватного сектору і залучення іноземних приватних інвестицій у межах ефективних державних програм і механізмів технологічного та інноваційного розвитку;

– розширення фінансування на довгостроковій основі фундаментальних розробок і досліджень у

галузі створення нових технологій із залученням як державних, так і приватних коштів;

– використання в різних комбінаціях всього застосовуваного у міжнародній практиці набору регулюючих інструментів науково-технологічної політики (державних закупівель, стимулюючих законодавчих та нормативних актів, податкових пільг, стандартів);

– поліпшення використання й впровадження наявних технологій та технологічних розробок;

– ефективного використання потенціалу інноваційної діяльності завдяки організаційній підтримці, забезпеченню прав інтелектуальної власності;

– підвищення ефективності партнерства держави й приватного сектору у справі проведення технологічних досліджень і розробок.

Важливу роль у справі сприяння розвитку міжнародного співробітництва України в науково-технічній сфері можуть відіграти її закордонні дипломатичні представництва та торговельні місії, чия діяльність, на нашу думку, має охоплювати такі основні завдання:

– сприяння розширенню на рівноправній основі співробітництва України з країною акредитації за такими напрямками, як: наука, техніка, наукомісткі технології, підготовка інженерно-технічних та наукових кадрів;

– формування на міжнародній арені іміджу України як держави з високим рівнем освіти, науки і техніки;

– сприяння трансферу технологій, надходженню до України прогресивних технологій;

– розвиток та вдосконалення договірно-правової бази у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва, практична реалізація укладених дво- та багатосторонніх угод.

З метою підвищення дієвості державного регулювання процесів науково-технічного розвитку та оптимізації структури міжнародного товарообміну за участю України доцільно застосовувати різноманітний та максимально широкий інструментарій підтримки тих виробників, які працюють «на вістрі» науково-технічного прогресу. Тому можна погодитися із експертною оцінкою щодо потреби на постійній основі здійснювати такі заходи, як:

– забезпечення активного просування та захисту інтересів України у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва, сприяння пропаганді науково-технічних досягнень і потенційних науково-технологічних та інноваційних можливостей України в країні акредитації (маючи на увазі можливості закордонних представництв, місій України);

– здійснення оперативного моніторингу і загального аналізу науково-технічної політики країни акредитації, її міжнародних науково-технічних зв'язків та основних подій у науково-технічній сфері, їхнього можливого впливу на розвиток науки і техніки в Україні;

– вивчення, а також узагальнення досвіду і конкретних заходів країн акредитації щодо організаційних засад науково-технічної діяльності, реалізації програм досліджень і розробок, наявних у цих країнах механізмів залучення вітчизняних та іноземних інвестицій до науково-технічних досліджень і розробок, а також принципів інвестування в науково-технічну галузь інших країн; інформування міністерств та відомств, Національної академії наук України про пріоритети науково-технічної політики країн акредитації та перспективи розвитку науково-технічної кооперації з іноземними партнерами, наукові відкриття та розроблення технологій, які здатні в перспективі принципово змінити економічний та військово-стратегічний баланс у світі чи регіоні або виробничу базу в промисловості, сільському господарстві та інших галузях економіки [5, с. 69].

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи дослідження, що було викладене в цій статті, слід відзначити, що створення сприятливих умов для оптимізації ролі й місця власної економіки в системі міжнародного поділу праці, для забезпечення збалансованого розвитку економіки, соціальної сфери, рівноваги внутрішнього ринку, стимулювання прогресивних структурних змін у зовнішньоекономічних зв'язках між окремими суб'єктами міжнародно-економічної діяльності потребує аналітичної роботи із зовнішньоекономічним прогнозуванням, впровадження програмно-цільового підходу у протидії ризикам макро- та мікроекономічного характеру.

До сфери повноважень центральних владних органів належить розв'язання таких найважливіших питань формування зовнішньоторговельного режиму, як: формулювання пріоритетів, основних цілей та принципів здійснення міжнародної торгівлі на національній території та за кордоном за участю національних агентів міжнародної торгівлі, розроблення системи інструментів регулювання міжнародної торгівлі та імплементація відповідних регулятивних принципів, організація і контроль діяльності торгових представництв країни за кордоном, організація дипломатичної та зовнішньополітичної підтримки міжнародної торгівлі держави, визначення принципів валютного режиму, реалізація валютної політики країни та ін.

Економіка України, особливо в умовах членства у СОТ, потребує побудови ефективної системи протидії недобросовісному імпорту, контролю якості, управління ризиками. Це є актуальним тому, що процеси спрощення процедур митного оформлення значно випереджають темпи підвищення ефективності зовнішньоекономічного і, зокрема, митного контролю. Іншими найважливішими завданнями, пов'язаними із розвитком інформаційної інфраструктури зовнішньоторговельної активності в Україні, є створення системи моніторингу міжнародної комер-

ційної діяльності на національному та регіональному рівнях; формування інформаційно-аналітичної бази економічної інформації щодо зовнішньоекономічних операцій, яка би постійно оновлювалася; організація широкого доступу до даних про наявні організаційні, кредитно-фінансові програми стимулювання розвитку експорту, зовнішньої торгівлі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Chenery H.B. The structuralist approach to development policy. *American association Papers and Proceedings*. 2018. № 65. P. 310–316. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/514251468181784181/pdf/REP20000The0st0o0development0policy.pdf> (дата звернення: 16.03.2019).
2. Vernon R. International Investment and International Trade in the Product Cycle. *Quarterly Journal of Economics*. 2016. Vol. 80. May 2016. P. 134–168. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/3935/67ef46dc9229d22234e3210d5d62005a6a8f.pdf> (дата звернення: 16.03.2019).
3. Hart M., Chaitoo R. Occasional Papers in International Trade Law and Policy. *Electronic Commerce and the WTO*. 2017. № 54. 37 p. URL: <http://mirznaii.com/a/79813/general-agreement-on-tariffs-and-trade-essay.pdf> (дата звернення: 16.03.2019).
4. Fidrmuk J., Korhonen L. Similarity of Supply and Demand Shocks Between the Euro Area and the CEEC's. *BOFIT Discussion Paper*. 2017. № 14. 38 p. URL: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM04PAP04.pdf> (дата звернення: 16.03.2019).
5. Головень В. Про диверсифікацію торгівлі в Україні. *Тенденції української економіки*. 2018. № 12. С. 64–69.

REFERENCES:

1. Chenery H.B. (2018) The structuralist approach to development policy. *American association Papers and Proceedings*, no. 65, pp. 310–316. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/514251468181784181/pdf/REP20000The0st0o0development0policy.pdf> (accessed 16 March 2019).
2. Vernon R. (2016) International Investment and International Trade in the Product Cycle. *Quarterly Journal of Economics*, vol. 80, May 2016, pp. 134–168. Available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/3935/67ef46dc9229d22234e3210d5d62005a6a8f.pdf> (accessed 16 March 2019).
3. Hart M., Chaitoo R. (2017) Occasional Papers in International Trade Law and Policy. *Electronic Commerce and the WTO*, no. 54, 37 p. Available at: <http://mirznaii.com/a/79813/general-agreement-on-tariffs-and-trade-essay> (accessed 16 March 2019).
4. Fidrmuk J., Korhonen L. (2017) Similarity of Supply and Demand Shocks Between the Euro Area and the CEEC's. *BOFIT Discussion Paper*, № 14, 38 p. Available at: <https://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL13NUM04PAP04.pdf> (accessed 16 March 2019).
5. Holoven V. Pro dyversyfikatsiiu torhivli v Ukraini [On the diversification of trade in Ukraine]. *Tendentsii ukrainskoi ekonomiky* [Trends in the Ukrainian economy], no. 12, pp. 64–69. (in Ukrainian)

Yemelianov Yevhenii

Student

Odessa I. I. Mechnikov National University

Nikolayev Yuriy

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at Department of World Economy
and International Economic Relations

Odessa I. I. Mechnikov National University

INSTITUTIONAL FACTORS OF OPTIMIZATION OF NATIONAL SPECIALIZATION IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

The purpose of the article. The purpose of the research described in the article is to provide scientific substantiation of the composition and structure of the institutional factors of optimization of the national specialization in the conditions of informatization of international economic relations.

Methodology. The study is based on the methodology of the systems approach and system analysis.

Results. The study found that the creation of favorable conditions for optimizing the role and place of national economy in the system of international division of labor needs analytical work with foreign economic forecasting, implementation of the program-targeted approach, in counteracting the risks at macroeconomic and microeconomic levels.

The sphere of the powers of the central authorities is the resolution of such major issues of the formation of the foreign trade regime as: formulation of priorities, the main goals and principles of the implementation of international trade on national territory and abroad with the participation of national agents of international trade, the development of a system of instruments for regulating international trade and implementation of the relevant regulatory principles, the organization and control of the activities of trade missions abroad, the organization of diplomatic and foreign policy support of the international trade of the state, definition of the principles of the currency regime, implementation of the currency policy of the country, etc.

The economy of Ukraine, especially in the context of WTO membership, needs to build an effective system for counteracting unfair imports, quality control, and risk management. This is relevant because processes of simplification of customs clearance procedures significantly outperform the pace of improving the efficiency of foreign economic, and in particular, customs control. Other major tasks related to the development of the information infrastructure of foreign trade activity in Ukraine are: creation of a system for monitoring international commercial activity at the national and regional levels; formation of the information-analytical base of economic information on foreign economic operations, which would be constantly updated; organization of wide access to data on existing organizational, credit and financial programs for stimulating the development of export trade.

Practical implications. The materials of this study on justification of directions of optimization of the sphere of international trade of Ukraine and institutional approaches to its regulation – can be used in preparing draft laws and regulations on the issues of optimization of foreign trade of Ukraine.

Value/originality. In our work, we considered an issue of the composition and structure of the institutional factors of optimization of the national specialization in the conditions of informatization of international economic relations. Analysing the institutional factors, we have found out, that this economic category faces certain analytical complexities. Challenges and problematic issues outline prospects for further researches of the institutional factors of optimization of the national specialization. In particular, possibilities of using multivariate regression methods.